

Часопис / *Journal*

◇ ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ ◇
◇ *Economics of Agriculture* ◇

Основан 1954. године / *Established 1954*

Издавачи / *Publishers*

Друштво аграрних економиста Србије и Црне Горе
The Society of Agricultural Economists of SCG
Савез пољопривредних инжењера и техничара Југославије
Association of Agricultural Engineers and Technicians of Yugoslavia
Институт за економику пољопривреде Београд
Institute of Agricultural Economics, Belgrade

Главни и одговорни уредник / *Editor in Chief*

Проф. др Милан Р. МИЛАНОВИЋ

Уређивачки одбор / *Editorial Board*

др Богдан БУЛАТОВИЋ	Prof. Đojo ARSENOVIĆ, Ph.D., Faculty of Agriculture, East Sarajevo, BiH
др Зорица ВАСИЉЕВИЋ	Prof. Ioan DAVIDOVICI, Ph.D., Institute for Agriculture Economy, Bucharest, Romania
др Бранислав ВЛАХОВИЋ	Tomaš DOUCHA, Ph. D., Research Institute of Agricultural Economics, Prague, Czech Republic
др Владимир ГРБИЋ	Prof. Margaret LOSEBY, Ph. D., Facolta di Agraria-Dipartimento DECOS, Viterbo, Italy
др Милан Р. МИЛАНОВИЋ	Prof. Mile PESHEVSKI, Ph. D., Faculty for Agricultural Science and Food, Skopje, Macedonia
др Радован ПЕЈАНОВИЋ	Eugenia SEROVA, Ph. D., Institute for Transition and Economy, Moscow, Russia
др Весна ПОПОВИЋ	Prof. Sandor SOMOGY, Ph.D., Faculty for Agricultural Science, Keszthely, Hungary
др Симо СТЕВАНОВИЋ	Assoc. prof. Jernej TURK, Ph.D., University of Maribor, Faculty of Agriculture, Slovenia
др Жаклина СТОЈАНОВИЋ	
др Данило ТОМИЋ	
др Драго ЦВИЈАНОВИЋ	
др Миладин ШЕВАРЛИЋ	

Лектор / *Lecturer*

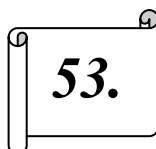
Никола МАРИНОВИЋ

Адреса уредништва / *Editorial office*

БЕОГРАД, Волгина 15; тел/факс (+381) 11/ 2781-183; E-mail: iepbgdyu@eunet.yu
Belgrade, Volgina 15; tel/faks (+381) 11/ 2781-183; E-mail: iepbgdyu@eunet.yu

UDC 338.43:63

YU ISSN 0352-3462

**ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ
ECONOMICS OF AGRICULTURE**

Радови са научног скупа са међународним учешћем
»ПЕРСПЕКТИВЕ АГРОБИЗНИСА СРБИЈЕ
И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ«

Ваљево, 26. мај 2006

*Београд, април-јун, 2006. године
Belgrade, April-June, 2006*

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ / *EDITORIAL COUNCIL*

мр Душан АНТОНИЋ	Агробанка, Београд
др Зоран БИНГУЛАЦ	Факултет за менаџмент, Ваљево
др Јелена БИРОВЉЕВ	Економски факултет, Суботица
др Бранислав ВЕСЕЛИНОВИЋ	Друштво аграрних економиста Војводине
др Снежана ЂЕКИЋ	Економски факултет, Ниш
др Драгић ЖИВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Београд
др Биљана ЗОРНИЋ	Агрономски факултет, Чачак
др Јонел СУБИЋ	Институт за економику пољопривреде, Београд
др Мирослав МАЛЕШЕВИЋ	Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад
др Петар МАРКОВИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Небојша НОВКОВИЋ	Пољопривредни факултет, Нови Сад
др Зоран ЊЕГОВАН	Економски институт, Београд
др Љубомир ПЕЈОВИЋ	Биотехнички институт, Подгорица
др Христивоје ПЕЈЧИЋ	Пољопривредни факултет, К. Митровица
др Перо ПЕТРОВИЋ	Институт за међународну политику и привреду, Београд
др Михајло РАДИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Вељко РАДОЈЕВИЋ	Међународна менаџерска академија, Нови Сад
Јеремија СИМИЋ	Редовни професор у пензији, Београд
др Данило ТОМИЋ	Регионална Привредна комора, Нови Сад
др Радован ТОМИЋ	Виша пословна школа, Нови Сад
мр Олга ЧУРОВИЋ	Индустријско биље, Нови Сад

*Факултет за менаџмент Ваљево
Факултет за биофарминг Сомбор
Виша пољопривредна школа Бачка Топола*

у сарадњи са

Друштвом аграрних економиста СЦГ

организовали су

научни скуп са међународним учешћем

**»ПЕРСПЕКТИВЕ АГРОБИЗНИСА СРБИЈЕ
И ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ«**

Ваљево, 26. мај 2006

Научни одбор скупа је прихватио 68 радова, припремљених од стране 115 домаћих и страних аутора, из 45 научних и високошколских институција.

Сви аутори су са наставним и научним звањима, највећи број су редовни и ванредни професори (47), научни саветници и виши научни сарадници (14) са факултета и института, а значајно је и учешће аутора из државних органа, предузећа, комора и банака (12).

Ценећи репрезентативност овог научног скупа и квалитет радова, Уредништво часописа "ЕКОНОМИКА ПОЉОПРИВРЕДЕ" одлучило је да прихваћене радове објави у две свеске (I и II), као тематске бројеве часописа (ЕП 2/2006 и ЕП 3/2006).

Почасни одбор

проф. др Мића Јовановић, ректор МЕГАТРЕНД универзитета
проф. др Момчило Живковић, проректор
др Драган Марковић, председник Савета Мегатренд универзитета
Миломир Минић, председник Савета Факултета за менаџмент
др Јован Томић, председник Општине Ваљево
проф. др Момчило Милосављевић, професор Мегатренд универзитета
проф. др Оскар Ковач, професор Мегатренд универзитета
Борка Вучић, председник Фонда за дошколовање младих пољопривредника
проф. др Sung-Jo Park
проф. др Jean-Jecques Chanaron, Grenoble Ecole de managment, председник Мегатренд
универзитета
Будимир Јовковић, председник Управног одбора Универзал банке
др Мирослав Срећковић, Ваљево

Научни одбор

др Милорад Бабовић, председник
др Милан Р. Милановић
др Јелена Бошковић
др Бранислав Влаховић
др Јеремија Симић
др Слободан Вукићевић
др Вукашин Илић
др Драгић Живковић
др Драго Цвијановић
др Горан Поповић, Бања Лука
др Шандор Шомођи, Мађарска

Организациони одбор

др Зоран Бингулац, председник
др Слободан Вукићевић, продекан
др Милан Р. Милановић
др Рајко Буквић
Драган Јеремић
Ђорђе Милићевић
Снежана Вукићевић
Никола Попадић

САДРЖАЈ

свеска I
ЕП 2/2006 (стр. 93-524)

Прва тематска група

МАКРОЕКОНОМИЈА, ПОЛИТИКА РАЗВОЈА, ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ	93
---	-----------

Друга тематска група

РАЗВОЈНИ ПРОГРАМИ, БИОТЕХНОЛОГИЈА, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	309
--	------------

свеска II
ЕП 3/2006 (стр. 525-934)

Трећа тематска група

РЕГУЛАТИВА, ОБРАЗОВАЊЕ, СТАНДАРДИ, КВАЛИТЕТ	525
--	------------

Четврта тематска група

РЕГУЛАТИВА, ОБРАЗОВАЊЕ, СТАНДАРДИ, КВАЛИТЕТ	737
--	------------

Радови прве тематске групе

М. Милановић ПРИБЛИЖАВАЊЕ СРБИЈЕ/СЦГ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ - новије компарације пољопривреде и аграрне политике-	95
Б. Влаховић, Д. Томић, Б. Гулан ПРИПРЕМА АГРОИНДУСТРИЈЕ СРБИЈЕ ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ	115
Зорка Закић, Жаклина Стојановић РЕГИОНАЛНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ РУРАЛНЕ СРБИЈЕ.....	129
С. Зекић, М. Гајић, Ђ. Трукуља ПОЛИТИКА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА СРБИЈЕ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ	141

П. Петровић, М. Антевски, М. Милановић ЕФЕКТИ ПРОЦЕСА ПРИДРУЖИВАЊА ЕУ НА ИЗВОЗНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ	153
Г. Поповић РУРАЛНА ИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈА КАО СЕГМЕНТ КОНЦЕПТА ИНТЕГРАЛНОГ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	165
Катарина Чобановић, Емилија Николић-Ђорић, Беба Мутавцић САГЛЕДАВАЊЕ ЧИНИЛАЦА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЦЕНТРАЛНЕ СРБИЈЕ	181
Марија Николић, Б. Кагић ЕФЕКТИ ТРАНЗИЦИЈЕ АГРАРА У НЕКИМ ЗЕМЉАМА ЦЕНТРАЛНЕ И ЈУГО-ИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ	195
Б. Баљ, К. Ловре ЕТИЧКИ СТАНДАРДИ У САВРЕМЕНОМ АГРОБИЗНИСУ	209
П. Петровић, С. Черовић МЕЂУЗАВИСНОСТ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ ТУРИЗМА	223
С. Вукићевић ЗАШТИТА ЗАПОСЛЕНИХ У НАШЕМ ПРАВНОМ СИСТЕМУ СА ОСВРТОМ НА АГРОКОМПЛЕКС	235
Катарина Марковић, Ј. Михајловић ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ	245
Наташа Симић ПОРЕСКИ СИСТЕМ КАО ФАКТОР РУРАЛНОГ РАЗВОЈА	253
Р. Милановић АГРАРНО И РУРАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО У АГРОБИЗНИСУ СРБИЈЕ И ЕВРОПСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА	267
В. Грбић ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА SET-ASIDE ПРОГРАМА АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ	279
Д. Вићентијевић, Светлана Јелић УНАПРЕЂИВАЊЕ СТАТИСТИЧКИХ ИНФОРМАЦИЈА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	289
Весна Д. Јаблановић НЕЛИНЕАРАН МОДЕЛ РАСТА ПРОДУКТИВНОСТИ У ПОЉОПРИВРЕДИ ЕУ	301

Радови друге тематске групе

Јелена Бошковић, В. Исајев, М. Бошковић, З. Хојка, Жељана Пријић, Ј. Симић УТИЦАЈИ И АДАПТАЦИЈА ТРАНСГЕНИХ БИЉАКА У АГРОЕКОСИСТЕМИМА	311
М. Јанковић, Бранка Буквић, Б. Златковић, Снежана Стевановић, П. Вукосављевић НОВИ ПРОИЗВОДИ ОД МАЛИНЕ ДОБИЈЕНИ ЛИОФИЛИЗАЦИЈОМ	327
Т. Крмпотић, Марија Вукосав, Јелена Бошковић, Ј. Симић, С. Иванчевић ПРОИЗВОДЊА ЗДРАВСТВЕНО БЕЗБЕДНЕ ХРАНЕ КАО РЕСУРС ПОТЕНЦИЈАЛНОГ ДОХОТКА	337
Јелена Бошковић, Ј. Симић, З. Хојка, Марија Вукосав, М. Сарић АГРОЕКОЛОШКИ УСЛОВИ И МОГУЋНОСТИ РАЗВОЈА ОДРЖИВЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ	347
Ј. Симић, Јелена Бошковић, З. Хојка, Марија Вукосав, Радмила Сарић КОМПАРАТИВНИ ПРОГРАМИ ПРОИЗВОДЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ И АГРАРНИХ ПРОИЗВОДА	361
В. Стојановић МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА КОНДИТОРСКЕ ИНДУСТРИЈЕ СРБИЈЕ И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗАХТЕВИМА ТРЖИШТА	375
Беба Мутавцић, Н. Новковић, Емилија Николић-Ђорић, В. Радојевић УТИЦАЈ УКУПНЕ ПРОИЗВОДЊЕ НА СЕТВЕНУ СТРУКТУРУ ЗНАЧАЈНИЈИХ РАТАРСКИХ УСЕВА	389
Зорица Васиљевић, Зорица Средојевић, Ф. Ђејвановић МОДЕЛ ИНВЕСТИРАЊА У ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ КАО ЕЛЕМЕНТ РАЗВОЈНОГ ПРОГРАМА	403
Р. Јовановић ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ЛОВНЕ ПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	413
Д. Тодић ПРАВНИ ОКВИРИ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ОРГАНСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	425
Б. Гајић, Зорица Средојевић, Г. Дугалић ЗЕМЉИШНИ ИНДИКАТОРИ У ОДРЖИВОЈ ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ	441

З. Симоновић	
О АГРОЕКОЛОШКИМ ПРОБЛЕМИМА АГРОБИЗНИСА	451
В. Павловић, Славица Костић-Николић	
УТИЦАЈ ВЛАСНИЧКЕ СТРУКТУРЕ НА ЕФИКАСНОСТ ПРЕДУЗЕЋА ЗА ГАЈЕЊЕ И ПЕРЕРАДУ ЛЕКОВИТОГ И АРОМАТИЧНОГ БИЉА	461
Б. Михајловић	
МАЛИНА И ШЉИВА - НАЦИОНАЛНИ БРЕНД	477
Славица Костић-Николић	
МОГУЋНОСТ РАЗВОЈА ОРГАНСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ У СРБИЈИ	499
М. Божовић	
САТЕЛИТСКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ЕВРОПСКОГ КОНЦЕПТА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ	513

CONTENT

The papers of the first thematic group

M. Milanović	
BRINGING SERBIA/SCG CLOSER TO THE EUROPEAN UNION - current agricultural and agrarian policy comparisons-	95
B. Vlahović, D. Tomić, B. Gulan	
PREPARATION OF SERBIAN AGRICULTURAL INDUSTRY FOR EUROPEAN INTEGRATION	115
Zorka Zakić, Žaklina Stojanović	
THE REGIONAL SPECIFICITIES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN SERBIA	129
S. Zekić, M. Gajić, Đ. Trkulja	
THE POLICY OF RURAL DEVELOPMENT IN SERBIA DURING THE ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION	141
P. Petrović, M. Antevski, M. Milanović	
THE ECONOMIC EFFECTS OF ASSOCIATION PROCESS TO THE EUROPEAN UNION ON EXPORT PERSPECTIVES OF SERBIAN AGRICULTURE	153
G. Popović	
RURAL INDUSTRIALISATION AS A CONCEPT SEGMENT OF THE INTEGRAL RURAL DEVELOPMENT IN REPUBLIC OF SRPSKA- POTENTIALS AND PERSPECTIVES	165
Katarina Čobanović, Emilija Nikolić-Đorić, Beba Mutavdžić	
EXPLORATION OF FACTORS OF RURAL DEVELOPMENT IN CENTRAL SERBIA	181
Marija Nikolić, B. Katić	
TRANSITION EFFECTS IN AGRAR IN SOME COUNTRIES OF CENTRAL AND SOUTH-EAST EUROPE	195
B. Balj, K. Lovre	
ETHICAL STANDARDS IN CONTEMPORARY AGRO-BUSINESS	209
P. Petrović, S. Čerović	
THE INTERDEPADANCE OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT AND RURAL TOURISM	223

S. Vukićević	
PROTECTION OF EMPLOYEES IN OUR LEGAL SYSTEM WITH REFERENCE TO AGROCOMPLEX	235
Katarina Marković, L. Mihajlović	
INSTITUTIONAL PREREQUISITE FOR IMPROVEMENT OF COMPETITIVENESS OF AGRICULTURE IN SERBIA	245
Nataša Simić	
TAX SYSTEMS AS RURAL DEVELOPMENT'S FACTOR	253
R. Milanović	
AGRARIAN AND RURAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SERBIAN AGRIBUSINESS AND EUROPEAN INTEGRATIONS	267
V. Grbić	
ECONOMIC ANALYSIS OF THE SET-ASIDE SCHEME OF THE EU'S AGRARIAN POLICY	279
D. Vićentijević, Svetlana Jelić	
PROMOTION OF STATISTIC INFORMATION FOR CONSTANT DEVELOPMENT OF AGRICULTURE AND PROTECTION OF LIFE ENVIRONMENT	289
Vesna D. Jablanović	
A NONLINEAR GROWTH MODEL OF PRODUCTIVITY IN AGRICULTURE EU	301

The papers of the second thematic group

Jelena Bošković, V. Isajev, M. Bošković, Z. Hojka, Željana Prijić, J. Simić	
THE IMPACTS AND ADAPTIONS OF TRANSGENIC PLANTS IN AGROECOSYSTEMS	311
M. Janković, Branka Bukvić, B. Zlatković, Snežana Stevanović, P. Vukosavljević	
NEW FREEZE DRIED RASPBERRY PRODUCTS	327
T. Krmpotić, Marija Vukosav, Jelena Bošković, J. Simić, S. Ivančević	
ORGANIC FOOD PRODUCTION AS POTENTIAL INCOME RESOURCE	337
Jelena Bošković, J. Simić, Z. Hojka, Marija Vukosav, M. Sarić	
AGRO ECOLOGICAL CONDITIONS AND DEVELOPMENT POSSIBILITIES OF SUSTAINABLE AGRICULTURE	347

J. Simić, Jelena Bošković, Z. Hojka, Marija Vukosav, Radmila Sarić COMPARATIVE PRODUCTION PROGRAMS AND IMPROVE QUALITY OF AGRICULTURES AND AGRARIAN PRODUCTS	361
V. Stojanović POSSIBILITIES OF ADVANCEMENT FOR SWEET PACKING INDUSTRY IN SERBIA AND ITS ADAPTATION FOR REQUIREMENTS OF OUR AND INTERNATIONAL MARKET	375
Beba Mutavdžić, N. Novković, Emilija Nikolić-Đorić, V. Radojević THE INFLUENCE OF TOTAL PRODUCTION ON SOWING STRUCTURE IN SOME PLANT PRODUCTS	389
Zorica Vasiljević, Zorica Sredojević, F. Čejvanović MODEL OF INVESTMENTS INTO AGRICULTURAL LAND AS AN ELEMENT OF DEVELOPMENT PROGRAM	403
R. Jovanović CONSTANT DEVELOPMENT OF HUNTING ECONOMY (SHOOTING SPORT) AND PROTECTION OF LIFE ENVIRONMENT	413
D. Todić LAGAL FRAMEWORK OF THE EY ORGANIC FARMING AND ENVIRONMENTAL POLICY	425
B. Gajić, Zorica Sredojević, G. Dugalić SOIL INDICATORS IN SUSTAINABLE AGRICULTURE PRODUCTION	441
Z. Simonović REGARDING AGROECOLOGICAL AGRIBUSINESS ISSUES	451
V. Pavlović, Slavica Kostić-Nikolić THE INFLUENCE OF THE OWNERSHIP STRUCTURE ON AN ENTERPRISE'S EFFICIENCY REGARDING THE PRODUCTION OF MEDICAL AND AROMATIC HERBS	461
B. Mihajlović RASPBERRY AND PLUM –THE NATIONAL BRAND	477
Slavica Kostić-Nikolić DEVELOPMENT POSSIBILITIES OF ORGANIC AGRICULTURAL IN SERBIA	499
M. Božović SATELLITE TECHNOLOGIES IN FUNCTION OF EUROPEAN CONCEPT OF SUITABLE DEVELOPMENT IN AGRICULTURE	513

ПРИБЛИЖАВАЊЕ СРБИЈЕ/СЦГ ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ
- новије компарације пољопривреде и аграрне политике-

Проф. др Милан Р. Милановић ¹,

¹ Мегатренд - Факултет за менаџмент, Ваљево

Абстракт: Европска перспектива Србије/СЦГ у следећих неколико година посматраће се и тестирати кроз тзв. Процес стабилизације и придруживања, који је ЕУ отворила према земљама тзв. западног Балкана. Тај процес (за СЦГ отворен је октобра 2005.), поред политичких, безбедносних и других аспеката, подразумева значајну трансформацију и прилагођавање привреде и укупног економског система. Пољопривреда, односно аграрно-економска структура и аграрна политика, један је од најважнијих и најосетљивијих сектора. У овом раду се, кроз нека новија сагледавања и компарације, трага за одговором на питања - дали се и којим темпом Србија/СЦГ приближава Европи, колико су аграрна структура и аграрна политика (не)компатибилни европским процесима и стандардима и који су најважнији проблеми које на том путу треба савладати у овом сектору.

Кључне речи: пољопривреда, аграрна политика, аграрна структура, продуктивност, биланси, аграрно тржиште.

BRINGING SERBIA/SCG CLOSER TO THE EUROPEAN UNION
- current agricultural and agrarian policy comparisons-

Milan R. Milanovic ¹, Ph.D.

¹ Megatrend-Faculty of Management -Valjevo

Abstract. In the years ahead, the European perspective of Serbia/Serbia and Montenegro shall be observed and tested through the Stabilisation and Association Process, initiated by the EU for the countries of the Western Balkans. The Process (initiated for Serbia and Montenegro in October 2005), apart for the political, security and other aspects, implies significant adjustments and the transformation of the overall economic system. Agriculture, that is, agrarian-economic structure and the agrarian policy, is one of the most important but at the same time one of the most sensitive sectors. This paper is trying to answer the following questions in the light of new perspectives and comparisons – is Serbia/Serbia and Montenegro moving towards Europe, and at what pace; to what extent are agrarian structure and agrarian policy (in)compatible with the European processes and standards and what are the crucial problems in this sector that need to be solved on the path towards Europe.

Key words: agriculture, agrarian policy, agrarian structure, productivity, balances, agrarian market

ПРИПРЕМА АГРОИНДУСТРИЈЕ СРБИЈЕ ЗА ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Проф. Др Бранислав Влаховић ¹,
Др Данило Томић ²,
Бранислав Гулан ³

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад

² Регионална привредна комора Нови Сад

³ Привредна комора Србије, Београд

Абстракт: Аутори рада анализирају аграрне ресурсе Европске уније, затим сагледавају стање домаће агроиндустрије, односно њену припремљеност за европске интеграције. Указују на перспективе, изазове и последице уласка наше земље у Европску унију. Посебно наглашавају неприпремљеност наше (пољо)привреде за изазове који је очекују у овој европској интеграцији.

Кључне речи: Србија, пољопривреда, конкурентност, европске интеграције

PREPARATION OF SERBIAN AGRICULTURAL INDUSTRY FOR EUROPEAN INTEGRATION

Branislav Vlahović ¹, Ph.D.,
Danilo Tomić ², Ph.D.,
Branislav Gulan ³

¹ Poljoprivredni fakultet, Novi Sad

² Regionalna privredna komora Novi Sad

³ Privredna komora Srbije, Beograd

Summary. The authors of this work are analyzing agricultural resources of European Union, then taking a look back at the state of domestic agricultural industry, with a specific attention being given to its preparation for European integrations. They are showing the perspectives, challenges and consequences of our country entering the European Union. They are emphasizing the lack of preparation of our agricultural industry for the challenges it will have to face with, in this European integration.

Key words: Serbia, agriculture, competitiveness, European integrations.

РЕГИОНАЛНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ РУРАЛНЕ СРБИЈЕ

Проф.др Зорка Закић¹, e-mail: zakic@one.ekof.bg.ac.yu,
Др Жаклина Стојановић¹, доцент, e-mail: zaklina@one.ekof.bg.ac.yu

¹ Економски факултет, Београд

Увод У анализи прогреса друштвеног благостања руралних средина данас користи се приступ који полази од регионалних специфичности. Индикатори руралног развоја се сумарно приказују путем тзв. композитног индекса – Карте резултата за рурална подручја (*Rural Score Card*). Потреба за мониторингом прогреса у руралним срединама препозната је као водећи разлог за унапређење методологије која је још увек предмет међународног усаглашавања. Мониторингу перформанси руралних подручја у Србији треба, такође, прићи са истог, територијалног становишта. Детаљна мапа руралних региона у Србији пружила би прецизан увид у могуће видове подршке диверзификацији руралне економије и промоцији одрживог развоја. У зависности од добијених резултата у анализи композитног индекса, програм руралног развоја на одређеном подручју би затим могао бити дефинисан у форми унапређења мултифункционалности пољопривреде, као најнижег стадијума, до диверзификације широког спектра активности ван фарме (индустријска и постиндустријска руралност).

THE REGIONAL SPECIFICITIES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN SERBIA

Zorka Zakic¹, Ph.D.,
Zaklina Stojanovic¹, Ph.D.

¹ Faculty of Economics, University of Belgrade

Abstract. The main characteristic of rural policies is the shift from a sectoral to territorial policy approach. It includes attempts to improve co-ordination and to integrate the various sectoral policies at regional and local levels. An increased focus is placed on local specificities as a means of generating new competitive advantages. Another feature of present rural policies is the increased use of partnerships between public, private and voluntary sectors in the development and implementation of local and regional policies. There are clear moves away from centralized «top-down» approach to more local «bottom-up» approach in rural policy application. This kind of policy requires identification each particular areas opportunities and advantages as well as its disadvantages. In Serbia this analysis has to be based on the rural score card definition, which implies that rural areas are not homogeneous, with uniform problems and similar opportunities.

Key Words: Rural Development, Sectoral Approach, Territorial Approach, Rurality, Rural Score Card, Agricultural Policy Reforms.

ПОЛИТИКА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА СРБИЈЕ У ПРОЦЕСУ ПРИСТУПА ЕВОПСКОЈ УНИЈИ

Мр Станислав Зекић¹, асистент,
Др Миливој Гајић¹, ванредни професор,
Ђуро Тркуља¹, сарадник у настави

¹ Економски факултет Суботица

Апстракт: Концепт руралног развоја Европске уније, "други стуб" Заједничке аграрне политике, представља реакцију на парадигму модернизације која је у неколико последњих деценија XX века доминирала развојем пољопривреде. Тренутно стање у друштву и привреди ЕУ намеће неопходност редефинисања, како положаја руралне према урбаној средини, тако и улоге пољопривреде у руралном сектору. У светлу опредељена Србије и Црне Горе за интеграцијом у ЕУ, формулисање модела и политике руралног развоја у Србији, треба да буде у складу с моделом интегралног руралног развоја ЕУ. У процесу приступа ЕУ, Србија мора да изгради адекватну политику руралног развоја, коју ће чинити интегрални развојни планови подршке дефинисаним руралним регионима. У том контексту, неопходно је створити одговарајуће социјалне и економске услове у сеоским срединама, поштовати територијалне специфичности и урадити категоризацију руралних регија по моделу ЕУ.

Кључне речи: Рурални развој, пољопривреда, аграрна политика Србије, Европска унија, Заједничка аграрна политика.

THE POLICY OF RURAL DEVELOPMENT IN SERBIA DURING THE ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION

Stanislav Zekić¹, M.Sc.,
Milivoj Gajić¹, Ph.D.,
Đuro Trkulja¹, co-lecture

¹ Faculty of Economics, Subotica

Abstract. The concept of the rural development in the European Union, a "second pillar" of the Common Agricultural Policy, represents a reaction to the modernization paradigm which was dominant in the development of agriculture during the past several decades of the XX century. The current state in EU society and economy impose necessary redefinition of rural areas against urban areas position as well as agricultural role in the rural regions. According to aspiration of Serbia and Montenegro for integration to EU, formulation of the rural development model and policy in Serbia should be harmonized with the EU rural development model. During the accession to EU Serbia must create adequate policy of the rural development with the development support projects for defined rural areas. It is necessary to create appropriate social and economic conditions in the rural zone, with respect to local specifics and to categorize the rural areas according to the EU model.

Key words: Rural development, Agriculture, Agrarian policy in Serbia, European Union, the Common Agricultural Policy.

ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ ПРОЦЕСА ПРИДРУЖИВАЊА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ НА ИЗВОЗНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ

Др Перо Петровић¹, научни саветник, е-mail: pera@diplomacy.bg.ac.yu,

Мр Мирослав Антевски¹, истраживач сарадник, е-mail: miroslav@diplomacy.bg.ac.yu,

Проф. др Милан Р. Милановић²

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд

² Мегатренд - Факултет за менаџмент, Ваљево

Апстракт: Процес интеграције Србије у светски трговински систем и Европску унију има велики утицај на текућу и будућу измену привредне структуре. Ефекти тог процеса ће бити јачи са приближавањем чланству у Европској унији. Пољопривреда и са њом повезане делатности, најснажније ће трпети ефекте процеса придруживања, због високог степена заштите пољопривреде у Европској унији и многим земљама света. Са пријемом Србије у Европску унију, њена пољопривреда ће делити заштиту са другим чланицама, мању него што је садашња, али ће бити изложена и далеко јачој конкуренцији на интерном тржишту Европске уније. Период придруживања треба и може бити искоришћен за достизање европског нивоа продуктивности, изградњу оптималне структуре производње, органској производњи хране, интегралном развоју сеоских подручја и јаком повезивању свих сродних делатности. Заједничке инвестиције у пољопривреди могу бити пут за извозну експанзију на трећа тржишта.

Кључне речи: придруживање, ЕУ, продуктивност, конкурентност

THE ECONOMIC EFFECTS OF ASSOCIATION PROCESS TO THE EUROPEAN UNION ON EXPORT PERSPECTIVES OF SERBIAN AGRICULTURE

Pero Petrović¹, PhD,

Miroslav Antevski¹, M.Sc.,

Milan R. Milanović², Ph.D.

¹ Institute of International Politics and Economics, Belgrade

² Megatrend-Faculty of Management –Valjevo

Abstract. The process of Serbian integration to the World trading system and the European Union has a huge influence to current and future changes in economic structure. Effects of that process should become stronger as Serbia bring closer to membership of European Union. The agriculture (including all sectors without industry) and linked sectors will sustain very strongly the effects of association process because of high protection level of agriculture in the European Union and in many other countries. With Serbian accession to the European Union, its agriculture will share appropriate protection with other member states, lower than actual one, but it will be a subject of more stronger competition in the internal market of the European Union. The accession period of time should and can be used for achieving an european productivity level in agriculture, which is lower than in USA and other countries, building of optimal structure in agricultural production and cattlebreeding, organic food production, integral development of rural areas, and for strong link up together all related sectors. A joint ventures in agriculture should be the way to export expansion to third markets.

Keywords: association, European Union, productivity, competitiveness

РУРАЛНА ИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈА КАО СЕГМЕНТ КОНЦЕПТА ИНТЕГРАЛНОГ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Др Горан Поповић¹, доцент, е-mail: tacapopovic@yahoo.com

¹ Економски факултет, Бања Лука

Абстракт: Процес општих реформи у босанскохерцеговачком друштву, чији је равноправан ентитет и Република Српска, је у замаху. Њихов циљ је приоритетно усклађивање структуре друштвено економског и политичког система са стандардима ЕУ. Процеси из сфере руралне економије и примене концепта интегралног руралног развоја нису довољно развијени. Република Српска ће још веома дуго припадати руралном европском простору, нарочито после уласка у Унију. Због тога економске, социјалне и демографске проблеме на руралним територијама треба решавати убрзано и плански. Расположиви природни ресурси указују на резерве у развоју непољопривредног, пре свега, индустријског сектора.

Кључне речи: Европска Унија, рурална економија, интегрални рурални развој, ресурси, индустријски сектор.

RURAL INDUSTRIALISATION AS A CONCEPT SEGMENT OF THE INTEGRAL RURAL DEVELOPMENT IN REPUBLIC OF SRPSKA- POTENTIALS AND PERSPECTIVES

Popović Goran¹, Ph.D.

¹ Faculty of Economics, Banja Luka

Summary. The process of the general reforms in Bosnia and Herzegovina society, whose equal entity is also Republic of Srpska, is in a swing. Their aim is in the first place, structure coordination of the social economic and political system with the EU standards. The processes from the rural economy sphere and the application of the integral rural development concept are not enough developed. Republic of Srpska will still for a long time belong to a rural European region, particularly after entering the Union. That is why the economic, the social and the demographic problems at the rural territories are to be solved rapid and with a plan. The available the natural resources point out to the reserves in a development of the unagricultural, above all, of the industrial sector

Key words: European Union, rural economy, integral rural development; resources, industrial sector.

САГЛЕДАВАЊЕ ЧИНИЛАЦА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЦЕНТРАЛНЕ СРБИЈЕ

Катарина Чобановић¹,
Емилија Николић-Ђорић¹, e-mail: emily@polj.ns.ac.yu,
Беба Мутавџић¹

¹ Универзитет у Новом Саду, Пољопривредни факултет, Нови Сад

Сажетак: У сагледавању демографског развоја становништва значајна је анализа социо економских фактора. Развој сваког појединог друштва у значајној мери је условљен постојањем интеракције демографских и социо-економских фактора. Пољопривредно становништво, као сегмент укупног становништва, један је од значајних чинилаца руралног развоја. У раду се испитују релевантни показатељи демографског развоја становништва Централне Србије. При томе се користе комбиновани подаци Пописа становништва из 2002. године, као и годишњи публиковани статистички подаци који се односе на општине и округе Централне Србије. Анализира се релација следећих променљивих: укупан број становника, број активних становника, учешће пољопривредног у укупном становништву, број активног пољопривредног становништва, број запослених, народни доходак, народни доходак пољопривреде, стопа природног прираштаја. У раду се примењује регресиона и корелациона анализа.

Кључне речи: стопе наталитета, морталитета, природног прираштаја, народни доходак, stepwise регресија

EXPLORATION OF FACTORS OF RURAL DEVELOPMENT IN CENTRAL SERBIA

Katarina Čobanović¹,
Emilija Nikolic-Djoric¹,
Beba Mutavdžić¹

¹ University of Novi Sad, Faculty of Agriculture, Novi Sad

Abstract. The analysis of influence of social–economic factors is important in analysis of demographic development of population in Central Serbia. The development of each society is significantly implied with interaction of demographic and socioeconomic factors. In the paper the relevant indicators of demographic development of population in Central Serbia are explored. The combined data from population census and yearly published data related to communes and districts of Central Serbia were used. The estimated empirical regression models based on chosen variables ought to illustrate the reached level of demographic development in Central Serbia. The relations of following variables are analyzed: total number of inhabitants, number of active persons, number of agriculturists per 100 populations, rate of employment, national income, rates of natural increase, birth and mortality etc.

Key words: rates of birth, mortality, natural increase, national income, stepwise regression

ЕФЕКТИ ТРАНЗИЦИЈЕ АГРАРА У НЕКИМ ЗЕМЉАМА ЦЕНТРАЛНЕ И ЈУГО-ИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

Марија Николић¹, дипл. инг.,
Мр Бранко Катић¹

¹ Институт за економику пољопривреде, Београд, е-mail: iepbgdyu@eunet.yu

Абстракт: Крај двадесетог века обележио је и процес транзиције у бившим земљама са социјалистичким привредним системом централно планским моделом управљања. Анализом разлика у достигнутом степену напретка у процесу транзиције могу се издвојити три нивоа:

- земље централно-источне Европе које су приступиле Европској Унији у оквиру последњег проширења у 2004. години, у којима су транзициони процеси практично завршени,
- земље које су сада на прагу укључења у ЕУ (Румунија и Бугарска), и
- Србија, у којој транзициони процеси касне целу деценију, из познатих разлога: насилна сецесија и распад земље, рат у окружењу, изолација од стране међународне заједнице, НАТО бомбардовање.

У раду се даје преглед примењених метода и остварених ефеката транзиције у области аграра наведених земаља. Уз значајне контроверзе евидентна је успешна транзиција друштвеног система у тим земљама, али транзиција економске структуре није окончана. Србији предстоји буран период до завршетка тог процеса. Нека искуства стечена у земљама у којима су реформе спроведене, могла би, још увек бити корисна за транзицију у Србији.

Кључне речи: транзиција, аграр, централно-источна Европа.

TRANSITION EFFECTS IN AGRAR IN SOME COUNTRIES OF CENTRAL AND SOUTH-EAST EUROPE

Marija Nikolić¹,
Branko Katić¹, M.Sc.

¹ Institute of Agricultural Economics, Belgrade, e-mail: iepbgdyu@eunet.yu

Abstract By the end of twentieth century process of transition occurred in countries of formal planned economy and socialistic model of governance. In the analyses of achieved level of progress, three levels can be underlined:

- Countries of central Eastern Europe which accessed European Union in the last wave of accession in 2004. and in which processes of transition are practically finished,
- Countries that are now on doorstep of EU (Romania and Bulgaria), and
- Serbia, where transition process are in delay of one decade, from known reasons: country decomposition, war in environment, isolation from international community, NATO actions.

This paper works gives overview of applied measures and achieved effects of transition in the area of agrar in listed countries. With significant problems, it is showed that transition in countries that ended this process was successful. Serbia has, in a matter of speaking, stirring times by the end of transition. Experience obtained by countries that finished this process can be still useful for transition in Serbia.

Key words: transition, agrar, central-eastern Europe.

ЕТИЧКИ СТАНДАРДИ У САВРЕМЕНОМ АГРОБИЗНИСУ

Др Бранко Балј¹, ред. проф.,
Др Ковиљко Ловре¹, ред. проф.

¹ Економски факултет, Суботица

Абстракт: Пословна етика истражује утемељеност, изворе и порекло моралних вредности, те критеријуме и инструменте моралног вредновања и просуђивања у свету пословања како би се расветлило смисао и изнашло решење моралних дилема и конфликта које производи човеково делање у корпорацији у односу са другим субјектима привређивања. Инструменти пословне етике су: моралне максиме и морални стандарди ситуирани у кодексима моралног делања које изазивају човека на поступање по дужности. Примена етичких кодекса и у њима опредмећених максиме и стандарда је од круцијалног значаја за будуће пословање агробизнис корпорација, посебно на међународном тржишту. Све ригорознија регулатива и одредбе о здравственој безбедности хране и очувању животног амбијента нису само пука форма нетарифне заштите домаћих произвођача, већ су првенствено израз бриге доносилаца макроекономских одлука о будућности нације.

Кључне речи: етика, морал, стандарди, агробизнис, корпорација, безбедност, храна.

ETHICAL STANDARDS IN CONTEMPORARY AGRO-BUSINESS

Branko Balj¹, Ph.D.,
Koviljko Lovre¹, Ph.D.

¹ Faculty of Economics, Subotica

Abstract. Our contemporary time frame, based upon fundamental reasons stands witness that among practical human activities the primate is imbedded within Economics. Human economic activities, influenced by technical and technological developments lead towards the metaphysical synthesis of the unquestionable logic of capital. Thus emerges the need for interposition of business ethics in this contemporary logic of capital. That interposition is achieved through: moral maxims, moral standards and moral codex. However, in order for this to be conceptualized it is necessary to fundamentally define the concept itself, subjectmatter and the purpose of business ethics as a distinct branch of ethics belonging to the field of philosophy.

Business ethics explores the fundamental basis, sources and roots of moral values, as well as the criterions and instruments of moral judgments and ponderation within the business world in an effort to shed light on a meaning of developed solutions of moral dilemmas and conflicts that come about as a result of human activities in cooperation, and interaction with the other subjects of economic system.

Instruments of business ethics include: moral maxims and moral standards situated in codex of moral endeavor which influence human subjects to act in accordance with duties.

Application of ethical codex, and within it imbedded maxims and standards, is of essential importance for future productive positioning of agro-business corporations, with the special emphasis on international market operations. The drive towards the achievement of the fundamental minimum of food security, as well as towards the fulfillment of the ever increasing regulative standards and rules related to food safety and the preservation of living conditions are not a mere form of non-tariff protection of domestic producers, but are essentially a result of the concern of the macroeconomic decision-makers in relation to the future of the nation.

МЕЉУЗАВИСНОСТ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНОГ ТУРИЗМА

Перо Петровић¹, научни саветник, e-mail: pera@diplomacy.bg.ac.yu,
Слободан Черовић², ванредни професор, e-mail: slobodancerovic547@hotmail.com

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд

² ПМФ Нови Сад, Департман за географију, туризам и хотелијерство

Абстракт: У савременим условима међузависност развоја пољопривреде и руралног туризма све више ће долазити до изражаја. Пољопривредна производња, и у будућности, има за циљ да обезбеди становништву опстанак односно да производи храну неопходну за развој људске популације. Међутим људи, у процесу пољопривредне производње, су изменили еколошке услове природне средине. Потребне људи су све веће, тако што није у питању само прехрањивање, већ и нарасле потребе индустрије и туризма за органским материјалима. Тако је пољопривреда утицала на измену екосистема. Начин и интензитет коришћења руралних простора и пољопривредног земљишта имају много више утицаја и последица на друштво и државу у целисти, него на пољопривреднике појединце. Аграрна политика је фактор који има за циљ обезбеђење жељене количине хране за домаће становништво а потом и за извоз. Аграрна политика има значајан утицај на савремено управљање земљом, и појачавање одрживе пољопривреде и производњи здраве хране. У Србији пољопривреда није потпуно заштићена и стимулисана. Стога се намеће потреба измене аграрне политике. У таквим условима развој туризма је у директној зависности од пољопривреде и заштите животне средине. С аспекта европских интеграција рурални туризам и одрживи развој зависи од тога како свака земља развија одрживу пољопривреду, заштиту животне средине. У том циљу треба развијати стратегију за развој села уопште, па и руралног туризма у Србији. Садашње стање наше пољопривреде и туристичке делатности указују на неминовност потребне реформе.

Кључне речи: пољопривреда, туризам, одрживи развој, здрава храна, животна средина.

THE INTERDEPENDANCE OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT AND RURAL TOURISM

Pero Petrović¹, Ph.D.,
Slobodan Čerović², Ph.D.

¹ Institut za međunarodnu politiku i privredu Beograd,

² PMF Novi Sad, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo,

Abstract. Interdependance of agricultural development and rural tourism in contemporary conditions will be more important. Agriculture has to provide human survival, as its goal, to provide food, necessary for the people. In a process of agricultural production, people have changed natural environment ecological conditions. People needs are bigger, not only nutritional, but the industrial needs of organic materials.

That's the agricultural influence in ecosystem transformation. The way and the intensity of rural spaces and agricultural land using have much more influence and circumstances on the society and country, than on each agricultural worker. The agrarian politics is a factor which should have, as its goal, providing wanted food quantities for domestic population as well as for the export. The agrarian politics have significant influence on the modern country management and enforcement of sustainable agriculture and healthy food production. In Serbia agriculture is not full protected and stimulated. So, there's need of agrarian politics transformation. In that kind of conditions, tourism development is directly depending on agriculture and living environment protection. Rural tourism and sustainable development is very important from aspect European integration process. Present state of our agriculture and tourist industry clearly indicates the necessity to carry out the reform.

Key words: agriculture, tourism, sustainable development, food living, environment.

ЗАШТИТА ЗАПОСЛЕНИХ У НАШЕМ ПРАВНОМ СИСТЕМУ СА ОСВРТОМ НА АГРОКОМПЛЕКС

Проф. др Славољуб Ј. Вукићевић¹, е –mail: vamegatrend@ptt.yu

¹ Мегатренд-Универзитет примењених наука- Београд

Абстракт: У раду је третирано увек актуелно питање безбедности и заштите запослених које се посебно актуелизује у условима транзицијских промена кроз које пролази наше друштво, па сагласно томе и наш привредни систем у коме агрокомплекс заузима значајно место . Указано је на опште услове у којима се остварује рад запослених, као и на нормативна решења у нашем правном систему која су на трагу норми садржаних у праву ЕУ, као и упоредноправним сиситемима.

Кључне речи: запослени, безбедност, здравље, агрокомплекс, Закон о раду (ЗОР), Закон о безбедности и здрављу на раду (ЗОБЗР)

PROTECTION OF EMPLOYEES IN OUR LEGAL SYSTEM WITH REFERENCE TO AGROCOMPLEX

Slavoljub J. Vukićević¹, Ph.D.

¹ Megatrend – University of applied sciences – Belgrade

Abstract. This study deals with the always present question of the safety and protection of employees which is especially popular in the conditions of transitional changes that our society is going through and in accordance with it our economic system, in which agrocomplex has a significant place. There is an emphasis on general conditions in which employees work and on normative solutions of our legal system which follow the norms contained in the law of the EU and in comparative legal system as well.

Keywords: Employees, safety, health, agrocomplex, labor law, health and safety at work law.

ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ

Мр Катарина Марковић¹, асистент, проф. е-mail: katarina@polj.ns.ac.yu,
Др Лазо Михајловић¹, ред. проф., lazom@eunet.yu

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад

Абстракт: Унапређење конкурентности један је од кључних услова који се постављају пред наш аграрни сектор при иступању на међународном тржишту, које, поред осталог, обухвата и тржиште Европске Уније. Хармонизација са стандардима и критеријумима који су присутни на јединственом европском тржишту представљају изузетно сложен процес у чијој је реализацији неопходно ангажовање бројних институција и субјеката. Унапређење конкурентности пољопривреде, како на унутрашњем, тако и на спољном тржишту, у великој мери је у ингеренцији државе и свих релевантних институција које се појављују као њени репрезенти.

Кључне речи: пољопривреда, конкурентност, држава, стандарди, ЕУ

INSTITUTIONAL PREREQUISITE FOR IMPROVEMENT OF COMPETITIVENESS OF AGRICULTURE IN SERBIA

Katarina Marković¹, M.Sc.,
Lazo Mihajlović¹, Ph.D.

¹ Faculty of Agriculture, Novi Sad

Abstract. Improvement of competitiveness is one of the basic conditions for integration of our agricultural sector in international market and market of European Union. Harmonization with standards and criteria of integral market of European Union is extremely complicate process that includes large number of institutions and subjects in it's realization.

In improvement of competitiveness of agriculture, at the domestic and international market, the government and it's insititutions have very important role.

Key words: agriculture, competitiveness, government, standards, European Union

ПОРЕСКИ СИСТЕМ КАО ФАКТОР РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

Др Наташа Симић¹, доцент, е-mail: nsimic@megatrend-edu.net

¹ Пословна школа Мегатренд, Београд

Абстракт: Пореска политика, као неодвојиви део економске и социјалне политике, усмерена је на усклађено деловање државних институција, кроз убирање јавних прихода, на производњу, расподелу, размену и потрошњу у одређеном времену и простору, а у контексту друштвено прихватљивих циљева и задатака. Држава, тј. њени органи - од централних до локалних, као основни субјект пореске политике, располаже правом увођења пореза и других јавних прихода, детерминисања обима њиховог захватања и других параметара у вези са фискалним захватањем.

Посматрање промена у руралном развоју, као и целокупној структури агро-комплекса, у светлу утицаја пореских захватања, као и различите импликације промена осталих фискалних облика на ефекте пољопривредног развоја, предмет је истраживања овог рада.

Порески подстицаји, као и пореска ослобађања, који могу имати позитивне, али и негативне последице на рурални развој привреда уопште, а нарочито на аграрни комплекс земаља у транзицији, не смеју остати по страни, када се посматра ова комплексна проблематика. Тим пре, што је целокупна привредна и друштвена структура земаља у транзицији, изложена наглим и брзим променама, најчешће диктираним из њиховог окружења, а које нису мимоишле ни сектор пољопривредне производње.

Кључне речи: порески систем, пореска политика, рурални развој, порески подстицаји, пореске олакшице, агрокомплекс.

TAX SYSTEMS AS RURAL DEVELOPMENT'S FACTOR

Natasa Simic¹, Ph.D.

¹ Megatrend Business school - Belgrade

Abstract. Tax policy as a part of economic and social policy is directed to state institutions' harmonized acting through public revenues' collection with the production, distribution, exchange and consumption in a serration period of time and space in the context of social acceptable aims and tasks. The state, e.g. its bodies from central to local ones, as the basic subject of tax policy has the right to introduce the tax and the other public revenues' collection, as well as to determine the scope of their collection and the other parameters concerning the fiscal policy.

The subject of this research reeferes to observing the rural developments' changes and the whole agro-complex' structure in the light of new tax collection as well as various implications of other fiscal forms' changes on agriculture development' s effects.

Tax stimulus and tax exemption which might have positive as well as the negative effects on rural development in economy in general, especially in agriculture's development in the countries in transition could not be ignored as far as this complex field of activities is concerned. Moreover, the whole economic and social structure of the countries in transition is influenced by rapid changes deriving from their own environments. Therefore the agriculture production sector has not been evaded by those changes too.

Key words: tax system, tax policy, rural development, tax stimulus, tax exemption, agro-complex.

АГРАРНО И РУРАЛНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО У АГРОБИЗНИСУ СРБИЈЕ И ЕВРОПСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА

Др Ратомир Милановић¹, научни сарадник,

¹ Институт за економику пољопривреде, Београд, е-mail: iepbgdyu@eunet.yu

Апстракт: Циљ рада је да се укаже на појам, дефиницију и функцију аграрног предузетништва и предузетничких програма у агробизнису Србије и европским интеграцијама. Затим се указује на неке могућности да се постане предузетник пољопривреде и села, односно аграрног и руралног предузетништва. Потом, на потребу израде бизнис плана као и на неке програме предузетничког ангажовања у домену пољопривреде и на селу.

Кључне речи: аграрно и рурално предузетништво, бизнис план, мала и средња предузећа, предузетнички програми, агробизнис, пољопривреда и село.

AGRARIAN AND RURAL ENTREPRENEURSHIP IN THE SERBIAN AGRIBUSINESS AND EUROPEAN INTEGRATIONS

Ratomir Milanović¹, Ph.D.

¹ Institute of Agricultural Economics, Belgrade

Abstract. In the beginning of this paper, as an introduction, a notion, definition and content of agrarian and rural entrepreneurship, especially SMEs, in model of multifunctional agriculture of the European countries, especially EU, has been given. Then, author considers situation possibilities and limitations SMEs, as the best and important component Serbian agrarian and rural entrepreneurship and some Entrepreneurs programs in function of the Serbian Agribusiness and European integrations. Finally, author indicates need for makes Business plan subjects of small business and become entrepreneurship and some possibilities to be become entrepreneur at the Agrarian and Rural entrepreneurship.

Key words: agrarian and rural entrepreneurship, business plan, SMEs, entrepreneurs program, agribusiness.

ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА SET-ASIDE ПРОГРАМА АГРАРНЕ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Проф. др Владимир Грбић¹, e-mail: vgrbic@eunet.yu

¹ Геоекономски факултет, Мегатренд, Универзитет примењених наука, Београд

Абстракт: Основни циљ рада анализа економике set-aside програма аграрне политике Европске уније. У раду су анализирани, прво, реформе аграрне политике Европске уније и услова који су довели до њих. Средишњи део рада је фокусиран на економику set-aside програма аграрне политике. Трећи последњи део рада посвећен је импликацијама овог програма на Србију

Кључне речи: аграрна политика, set-aside програми, Европска унија

ECONOMIC ANALYSIS OF THE SET-ASIDE SCHEME OF THE EU'S AGRARIAN POLICY

Vladimir Grbić¹, Ph.D.

¹ Geoekonomski fakultet, Megatrend, Univerzitet primennjenih nauka Beograd

Abstract. In this paper following problems were analyzed. First, transformation of the agrarian policy of the European Union; Second, the economic analysis of the EU's arable set-aside program, Third, relation between compensation payments and enlargements of the new member states of the EU. Positive and negative effects of the compensation payments were identified as well as implementation of compensation in the new memberships were researched.

Key words: agrarian policy, set-aside scheme, compensation payments, European Union

УНАПРЕЂИВАЊЕ СТАТИСТИЧКИХ ИНФОРМАЦИЈА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Др Драгиша Вићентијевић¹,
Светлана Јелић¹, dipl. есс.

¹ Завод за статистику Србије и Црне Горе, Кнеза Милоша 20, Београд, е-mail: cecaor@yahoo.com

Абстракт: Савремени приступ заштити животне средине и одрживом економском и социјалном развоју није могуће остварити без квалитетних ажурних и правовремених информација у глобалу. Неоспорно је, такође, да су статистичке информације, подаци и показатељи битна основа за утврђивање промена које указују на стање животне средине а посебно на квалитет, структуру и квантитет заступљености привредних ресурса (земљишта, водног потенцијала, биодиверзитет, опште климатске услове и др.). Статистичке информације су такође значајне за приказивање демографских промена, структуре и расположивости људских ресурса од значаја за подстицање развоја пољопривреде. Информациони ресурси, посебно статистички, пружају могућности да се сагледају методи и поступци заштите животне средине у функцији одрживог развоја пољопривреде посебно заснивања органске пољопривреде и поступака производње здравствено безбедне хране за домаће и светско тржиште.

Кључне речи: информациони ресурси, статистичке информације, пољопривреда, органска производња, заштита животне средине

PROMOTION OF STATISTIC INFORMATION FOR CONSTANT DEVELOPMENT OF AGRICULTURE AND PROTECTION OF LIFE ENVIRONMENT

Dragisa Vicentijevic¹, Ph.D.,
Dipl. есс. Svetlana Jelic¹

¹ Statistic office of Serbia and Montenegro, Kneza Miloša 20, Belgrade

Abstract. Modern approach of protection of life environment and constant economy and social development is not possible without quality and accurate information, generally speaking. Also is unquestionable that statistic information, data and indicators are very important base for detection of changes which indicates the state of human environment and especially quality, structure and quantity of natural resources (land, water potential, biodiversity, general climate etc.). Statistic information is also important for presentation of demographic changes, structure and disposition of human resources which are very important for agriculture development. Information resources, especially statistic, provides possibility to perceive methods and ways of protection of life environment, all in function of constant development of agriculture, especially for establishing organic agriculture and methods of production of organic food which is perfectly safe and healthy for domestic and foreign market.

Key words: information resources, statistic information, agriculture, organic production, protection of life environment

НЕЛИНЕАРАН МОДЕЛ РАСТА ПРОДУКТИВНОСТИ У ПОЉОПРИВРЕДИ ЕУ

Др Весна Д. Јаблановић¹, e-mail: vesnajab@ptt.yu

¹ Пољопривреди факултет, Универзитет у Београду, Србија и Црна Гора, Београд

Абстракт: Основни циљеви овог рада су: прво, поставити хаотичан модел стабилности раста продуктивности у пољопривреди; и друго, анализирати локалну стабилност раста продуктивности у пољопривреди у складу са приказаним логистичким моделом раста продуктивности у пољопривреди у Европској Унији у периоду 1992-2005 (www.economgaic.com).

Овај модел указује на тешкоћу предвиђања дугорочног кретања продуктивности у пољопривреди.

Кључна претпоставка овог рада се заснива на идеји да коефицијент $\pi = 1 + \alpha$ (α означава аутономну стопу раста продуктивности у пољопривреди) има суштинску улогу у објашњењу стабилности раста продуктивности у пољопривреди.

Кључне речи: продуктивност у пољопривреди, ЕУ, стабилност, хаос.

A NONLINEAR GROWTH MODEL OF PRODUCTIVITY IN AGRICULTURE EU

Vesna D. Jablanovic¹, Ph.D.

¹ Faculty of Agriculture, University of Belgrade, Beograd

Abstract. The basic aims of this paper are: firstly, to set up a nonlinear labour productivity growth model; and secondly, to analyze the local stability of of labour productivity in agriculture according to the presented logistic growth model in the European Union countries in the period 1993-2005 (www.economgaic.com).

A key hypothesis of this work is based on the idea that the coefficient $\pi = 1 + \alpha$ (α means autonomous growth rate of labour productivity in agriculture) plays a crucial role in explaining labour productivity stability in agriculture.

Key words : labour productivity in agriculture, EU, stability, chaos.

УТИЦАЈИ И АДАПТАЦИЈА ТРАНСГЕНИХ БИЉАКА У АГРОЕКОСИСТЕМИМА

Проф. др Јелена Бошковић¹, e-mail: jelenabo@eunet.yu,
Проф. др Василије Исајев²,
Проф. др Момчило Бошковић³,
Проф. др Здравко Хојка¹,
Мр Жељана Пријић¹,
Проф. др Јеремија Симић⁴

¹ Мегатренд универзитет применејних наука, Београд, Факултет за биофарминг, Сомбор

² Шумарски факултет, Београд

³ Пољопривредни факултет, Нови Сад

⁴ Пољопривредни факултет, Земун

Апстракт: Биотехнологијом и увођењем генетички модификованих (ГМ) или трансгених биљака стварају се нове могућности за повећање продуктивности усева и допринос решавању неких проблема у пољопривреди; као што су болести, штеточине, корови, абитички стресови и др. Пошто су ГМ биљке прилагођене у различитим локалитетима, агроecosистемима, екосистемима, пољопривреда, биодиверзитет и пољопривредна агротехника, треба да поседују научна сазнања за утицај на животну средину у системима одрживости. У раду се разматрају неки најважнији проблеми везани за ГМ усева у условима животне средине, као што су заштита биљака, еколошки ефекти отпорности на хербициде (ХРЦс), хоризонтални пренос гена (ХТГ), проток гена, стрес итд. Потребна је процена интеракције ГМ усева са постојећим гајеним биљним врстама, бољем интердисциплинарном и трансдисциплинарном сазнању, које омогућава боље сагледавање сигурности, коју може да пружи наука о биљкама везано са ризицима за шире гајење ГМ биљака.

Кључне речи: генетички модификоване биљке (ГМ), животна средина, заштита биљака, HRCs, HTG, проток гена, биодиверзитет.

THE IMPACTS AND ADAPTIONS OF TRANSGENIC PLANTS IN AGROECOSYSTEMS

Jelena Bošković¹,
Vasilije Isajev²,
Momčilo Bošković³,
Zdravko Hojka¹,
Željana Prijić¹,
Jeremija Simić⁴

¹ Megatrend University of Applied Sciences, Belgrade Faculty of biopharming, Sombor

² Faculty of Forestry, Belgrade

³ Faculty of Agriculture, Novi Sad

⁴ Faculty of Agriculture, Belegrade-Zemun

Symmary. There is a multitude of concerns about the impact of genetically modified crops (GMC's) on the environment. The main important enviromental assessment of GM crops are putative invasiveness, vertical and/or horizontal gene flow, other ecological mechanisms, effects on biodiversity and the impact of presence of GM material in other products. These invetigations are all highly interdisciplinary and complex issues. Deposite the potential benefits of this new technology to improve the reliability and quality of the world food supply, public and scientific concerns have been raised about the environmental and food safety of Gm crops. In these paper same of most important problems related to the GM crops into the environment are inspect such as; plant protection, ecological effects of HRCs, gene flow, biodiversity, stress, effects on the soil ecosystem etc. Not enough scientific research has been done to evaluate the environmental and health risks of GMC's, an unfortunate trend. Most scientists feel that such knowledge is crucial to have before biotechnological innovations are implemented. There is a clear need to further assess the severity, magnitude and scope of risks associated with the massive field deployment of transgenic crops. The putative impacts identified for GMC's are very similar to the impacts of new cultivars derived from traditional breeding. When assessing GMC's relative to existing cultivars, the increased knowledge base underpinning the development of GMC's will provide greater confidence in the assurances plants science can give on the risks of releasing such crops.

Key words: genetic modificatins crops (GMC), enviroment, plat protection, HRCs, HTG, gene flow, biodiversity.

НОВИ ПРОИЗВОДИ ОД МАЛИНЕ ДОБИЈЕНИ ЛИОФИЛИЗАЦИЈОМ

Др Миодраг Јанковић¹, ред. проф., e-mail: jankovic@agrifaculty.bg.ac.yu,
Др Бранка Буквић¹, ванред. проф.,
Др Бранислав Златковић¹, ред. проф.,
Мр Снежана Стевановић¹, асистент,
Мр Предраг Вукосављевић¹, асистент

¹ Пољопривредни факултет Београд

Абстракт: Лиофилизација представља релативно нов поступак за сушење из смрзнутог стања. За разлику од класичног сушења, лиофилизацијом се добија производ са врло малим садржајем воде уз максимално очување свих хранљивих материја у осушеном производу. Овај поступак конзервисања је посебно интересантан за осетљиво воће код кога теба максимално очувати карактеристичну арому, боју и витамине.

У раду је дата преглед нових производа од малине који се могу добити поступком лиофилизације. Дата је анализа технолошких поступака за добијање лиофилизованог целог плода малине, као и лиофилованих сокова малине у праху. Ове технологије су релативно нове у свету, а код нас се још увек не примењују у индустријским размерама.

Кључне речи: Малина, сок у праху, лиофилизација.

NEW FREEZE DRIED RASPBERRY PRODUCTS

Miodrag Janković¹, Ph.D.,
Branka Bukvić¹, Ph.D.,
Branislav Zlatković¹, Ph.D.,
Snežana Stevanović¹, M.Sc.,
Predrag Vukosavljević¹, M.Sc.

¹ Faculty of Agriculture, Belgrade

Abstract. Freeze drying is relatively new process for drying fruit from frozen state. In distinction from classical drying, freeze drying make product with very little content of water, against maximal preservation of all nutritive matter in the product.

These process is especially good for sensitive fruits at whom shall almost save typical flavor, color and vitamins.

In this paper oversight of new raspberry products that can bee obtained by freeze drying process is given. Analysis of technological procedures for obtaining of whole freeze dried raspberry and freeze dried raspberry juice in powdered form is given. These technologies are relatively new in the world and with us still are not apply in industrial dimensions.

Key words: Raspberry, powder juice, freeze drying

ПРОИЗВОДЊА ЗДРАВСТВЕНО БЕЗБЕДНЕ ХРАНЕ КАО РЕСУРС ПОТЕНЦИЈАЛНОГ ДОХОТКА

Проф. др Тома Крмпотић¹,
Мр Марија Вукосав², e-mail: vpoljsk@stcable.co.yu , vuknsyu@yahoo.com,
Проф. др Јелена Бошковић³,
Проф. др Јеремија Симић⁴,
Проф. др. Сави Иванчевић⁵

¹ Универзитет у Новом Саду, Економски факултет Суботица

² Мегатренд универзитет примењених наука, Виша пољопривредна школа Бачка Топола

³ Мегатренд универзитет примењених наука, Факултет за биофарминг Сомбор

⁴ Универзитет у Београду, Пољопривредни факултет Земун-Београд

⁵ Технички факултет „Михајло Пупин“ 23000 Зрењанин

Апстракт: У овом раду се истражује и демонстрира рентабилност производње здравствено безбедне хране (organic food). У раду се испитују следећи фактори који утичу на понашање потрошача са различитим нивоом развоја:

- фактор степена информисаности који допире до потрошача, а односи се на дејство хране на људски организам,
- на стандард живота и
- коначно на тренутни укус потрошача и његове навике.

Аутори предлажу повећање улагања капитала у производњу здраве хране путем његове макро и микро редистрибуције у сврху компензације повећаних трошкова репродукције.

У закључку у раду се демонстрира рентабилност производње здраве хране. До данашњег дана, због недостатка научних истраживања, рентабилна производња органске хране још није развијена. Међутим, од недавно таква ситуација се нагло променила под утицајем објављених резултата медицинских истраживања. Нормално је да се са рентабилном производњом здраве хране отпочело у развијеним земљама, јер су иницијални трошкови ове производње недоступни за сиромашне земље.

Кључне речи: производња здравствено безбедне хране, рентабилност здравствено безбедне хране, производња здравствено безбедне-тржишне цене

ORGANIC FOOD PRODUCTION AS POTENTIAL INCOME RESOURCE

Toma. Krmpotić¹,
Marija Vukosav²,
Jelena Bošković³,
Jeremija Simić⁴,
Savi Ivančević⁵

¹ Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet Subotica

² Megatrend univerzitet primenjenih nauka, Viša poljoprivredna škola Bačka Topola

³ Megatrend univerzitet primenjenih nauka, Fakultet za biofarming Sombor

⁴ Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet Zemun-Beograd

⁵ Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“ 23000 Zrenjanin

Abstract. This paper researches and demonstrates the profitability of organic food production. The paper examines the following factors of consumer behavior in countries with different levels of development:

- the extent of information given the consumer regarding the impact of food on the human
- body,
- the standards of living, and current consumer tastes, and
- habits.

The authors are suggesting possibilities for increasing capital for production of organic food by macro and micro redistribution of expanded reproduction costs.

In conclusion, this paper will demonstrate the profitability of organic food production. Until the present time, due to a lack of scientific research, the profitable production of organic food has not been developed. However, the latest medical research will alter this situation. The realization of this change will initially begin in developed countries.

Key words: organic food production, profitability of organic food production, organic food production – market prices

АГРОЕКОЛОШКИ УСЛОВИ И МОГУЋНОСТИ РАЗВОЈА ОДРЖИВЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Проф. др Јелена Бошковић¹,
Проф. др Јеремија Симић¹,
Др Здравко Хојка¹,
Мр Марија Вукосав¹,
Мирко Сарић², дипл. биолог

¹ Мегатренд универзитет примењених наука, Београд, Факултет за биофарминг, Сомбор

² Прва приватна угоститељска школа, Београд

Абстракт: Агроекологија као примењена наука повезује шире природне услове и указује на могућност одрживог развоја пољопривреде и заштиту агро-екосистема. У том циљу у раду се анализира неколико релевантних питања. Предходно се истичу две основне тенденције утицаја агроеколошких услова и остваривања ефеката у развоју пољопривреде.

Прва тенденција се испољава под утицајем унутрашњих агроеколошких чиниоца који омогућавају природно кружење органске материје.

Друга тенденција се испољава под утицајем модернизације пољопривреде која условљава нарушавање односа између екологије и пољопривредне производње. Ови процеси доводе до монукултурне специјализације која неповољно утиче на биолошко одржавање агроекосистема.

У складу са претходним у раду је сагледан процес оживљавања природне агроекологије и сагледавања могућности примене метода одрживог развоја пољопривреде. Затим је сагледана агроекологија као основа одрживих агроекосистема..

Кључне речи: Агроекологија, одржива пољопривреда, биодиверзитет, агроекосистем

AGRO ECOLOGICAL CONDITIONS AND DEVELOPMENT POSSIBILITIES OF SUSTAINABLE AGRICULTURE

Jelena Bošković¹, Ph.D.,
Jeremija Simić¹, Ph.D.,
Zdravko Hojka¹, Ph.D.,
Mr Marija Vukosav¹, M.Sc.,
Mirko Sarić²

¹ Megatrend University of Applied Sciences, Belgrade Faculty of biopharming, Sombor

² Prva privatna ugostiteljska škola, Beograd

Abstract. The World Commission on Environment and Development called attention to the basic changes in human population growth, need for strategies for attaining security in food production and need for

conservation of natural resources. Sustainable agriculture goals may be shortly abridged to stable market supply by biologically quality food, on employment of rural population and suppressing of poverty, as well as the management of natural resources and environment protection on local and global level. For the system of such sustainable and organic agriculture, ecology provides basic conditions through the development of diversified agro ecological systems. Integration of plant and animal biodiversity, which improves complex of interaction and synergy, is the advantage. This enables biological regulation of harmful organisms, nutrition circling, biomass production and accumulation. The result of the agro ecological planning is improvement of economical and ecological agro ecology system maintenance. Strategy of sustainable agriculture development is basically based on improvement of conservation and increase of local agricultural resources. Within this, the greatest efforts are necessary for harmonization of environment laws with needs of macro economic policy on national and international levels. In accomplishing of these aims are included new initiatives in education, application of economical stimulations and development of relevant new technologies.

Key words: sustainable agriculture, agro ecology, biodiversity, biological control

КОМПАРАТИВНИ ПРОГРАМИ ПРОИЗВОДЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ И АГРАРНИХ ПРОИЗВОДА

Проф. др Јеремија Симић¹,
Проф. др Јелена Бошковић¹,
Др Здравко Хојка¹,
Мр Марија Вукосав¹,
Дипл. биолог Радмила Сарић¹

¹ Мегатренд универзитет примењених наука Београд, Факултет за биофарминг, Сомбор и Виша пољопривредна школа, Бачка Топола

Абстракт: У овом раду се сагледавају и дефинишу компаративни програми производње аграрних производа. У том циљу се предходно указује на разноврсност и компаративности расположивих природних ресурса (климатских, земљишних, водни биодиверзитет флоре и фауне). Сагледавају се техничко-технолошка достигнућа и могућности прилагођавања одрживом развоју пољопривреде и аграрног сектора.

У складу са расположивом структуром и квалитетом агроеколошких услова, тржишним захтевима у раду се дефинишу компаративни и развојни програми производње пољопривредних и аграрних прерађевина. Компаративни програми ових производа се дефинишу у складу производње органске пољопривреде и могућностима производње биолошки квалитетних аграрних производа за унапред сагледане тржишне сегменте.

У оквиру тематике унапређења квалитета аграрних производа указује се на политику и модалитете примене међународних стандарда у функцији управљања процесима и квалитетом производа, прераде и тржишне размене аграрних производа. У том циљу указује се на специфичности стварања, сертификације и обележавања аграрних производа.

Кључне речи: компаративни аграрни програми, органска пољопривреда, биолошки квалитетни аграрни производи, управљање квалитетом и обележавање производа.

COMPARATIVE PRODUCTION PROGRAMS AND IMPROVE QUALITY OF AGRICULTURES AND AGRARIAN PRODUCTS

Jeremija Simić¹, Ph.D.,
Jelena Bošković¹, Ph.D.,
Zdravko Hojka¹, Ph.D.,
Marija Vukosav¹, M.Sc.,
Radmila Sarić¹

¹ Megatrend University of Applied Sciences, Obilićev venac 12, Belgrade Faculty of biopharming, Sombor

Abstract. This paper realizes and defines comparative programs of agriculture production. For this, purpose previous pointed on diversity and comparatively available natural resources (climate, soil, water biodiversity of flora and fauna). Also realizes technical-technological accomplishments and possibilities to adjust sustainable development of agriculture and agrarian sector.

In according with available structure and quality of agro ecological conditions, market demands, in this paper was define comparative and developing programs of agriculture production and agrarian manufactured products. Comparative programs of these products, defined according to agriculture organic production and possibilities of production biological quality organic products for advance realizes segment of market.

In frame of quality developing of agrarian products, pointed on politics and modalities of apply international standards in function of process managing and quality of products, manufacture and market exchange of agrarian products. For these purpose, pointed on specificity of creating, certificating and marking of agrarian products.

Key words: comparative agrarian programs, organic agriculture, biological quality agrarian products, quality managing and marking of products.

МОГУЋНОСТИ УНАПРЕЂЕЊА КОНДИТОРСКЕ ИНДУСТРИЈЕ СРБИЈЕ И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ ЗАХТЕВИМА ДОМАЋЕГ И МЕЂУНАРОДНОГ ТРЖИШТА

Др Владимир Стојановић¹, e-mail: maestros@eunet.yu

¹ Средња економска школа, Барајево

Абстракт: Могућности унапређења кондиторске индустрије Србије фокусиране су кроз разматрање следећих питања: Могућности и облици вертикалног производног повезивања произвођача сировина и кондиторске индустрије, Потребу увођења новог производа и извозног производа. Раст тражње за прехранбеним производима и научно-технички прогрес подстичу целокупан развој прехранбене индустрије, поделу рада у производњи финалних продуката исхране на бројне гране, па поједина предузећа на основу исте сировинске основе развијају различите линије финалних производа.

Економски значај кондиторске индустрије проистиче из чињенице да она ублажава сезонски карактер пољопривреде, равномерно нуди кондиторске производе током године и врло ефикасно, путем извоза производа кондиторске индустрије, обавља валоризацију српске пољопривредне производње на светском тржишту.

Кондиторска предузећа уводе нове производе у жељи да повећају ефикасност својих дистрибутивних система, чиме утичу на потенцијалну конкуренцију. Постизањем одговарајућег реномеа на српском тржишту, кондиторска индустрија ствара могућност да у даљој фази свога развоја извозним производом изађе на међународно тржиште.

Кључне речи: кондиторска индустрија, тржиште, развој, нови производ, извозни производ.

POSSIBILITIES OF ADVANCEMENT FOR SWEET PACKING INDUSTRY IN SERBIA AND ITS ADAPTATION FOR REQUIREMENTS OF OUR AND INTERNATIONAL MARKET

Vladimir Stojanović¹, Ph.D.

¹ Srednja ekonomska škola, Barajevo

Abstract. Possibilities of advancement for sweet packing industry in Serbia are focused through discussion of following questions: Possibilities and forms of vertical produced connection of manufacturers of raw material and sweet packing industry. Need for introduction of new and export product. Request for growth of food products and scientific-technical progress stir whole development of food industry, division of labour in the production of final food products on numerous branches, so some firms on the basis of the same raw material develop various lines of final products.

Economic importance of sweet packing industry results from the fact that it lessens the season's character of agriculture, offers equally sweet packing products during the year and very effectively in the export of sweet packing products, performs the valorization of Serbian agricultural products on world market.

Sweet packing firms introduce new products wishing to increase the efficiency of their distributive systems and so they influence on potential competition. Attaining suitable renown on Serbian market, sweet packing industry creates possibility for further development by the export of new product on the international market.

Key words: sweet packing industry market, development, new product, export product

УТИЦАЈ УКУПНЕ ПРОИЗВОДЊЕ НА СЕТВЕНУ СТРУКТУРУ ЗНАЧАЈНИЈИХ РАТАРСКИХ УСЕВА

Беба Мутавцић¹,
Небојша Новковић¹,
Емилија Николић-Ђорић¹,
Вељко Радојевић²

¹ Пољопривредни факултет, Нови Сад

² Пословни систем БАГ&ДЕКО, Бачко Градиште

Абстракт: У тржишним условима привређивања економска успешност производње у великој мери зависи од могућности предвиђања кретања фактора који утичу на ту производњу. Предвиђање у пољопривредној производњи је специфично, јер је реч о стратешкој привредној грани у којој је утицај природних фактора изузетно јак. Сврха предвиђања је да будуће токове догађаја учини у одређеној мери извеснијим.

У овом раду је учињен покушај да се на основу анализе прошлости, применом одговарајућих квантитативних метода, предвиде кретања неких производних елемената значајнијих ратарских усева у Србији. Анализиране су пожњевене површине и укупна производња пшенице, кукуруза, шећерне репе, сунцокрета и соје. За моделирање и предвиђање кретања сетвене структуре посматраних усева коришћене су поред текућих вредности променљивих и променљиве са заостајањем (закашњењем).

Кључне речи: предвиђање, пожњевена површина, укупна производња, променљиве са заостајањем.

THE INFLUENCE OF TOTAL PRODUCTION ON SOWING STRUCTURE IN SOME PLANT PRODUCTS

Beba Mutavdzic¹,
Nebojsa Novkovic¹,
Emilija Nikolic-Djoric¹,
Veljko Radojevic²

¹ Faculty of Agriculture, Novi Sad

² Business system BAG&DEKO, Backo Gradiste

Abstract. In the market economy economics results in production is caused of forecasting of the factors, which have an influence on that production. Forecasting in the agriculture production is specific, because there is a great influence of natural conditions. The forecasting is a necessary base of planning process.

In this paper is, based on analysis of past, using adequate statistic methods, made a forecasting models for movement of the main plant products in Serbia. It was analysed harvested areas, yealds and total production of weat, corn, sugar-beet, soya-bean nand sunflower. The forecast models are made, for the sowing areas of plants, based on total production in last year.

Key words: forecasting, harvested area, total production, variable with lates

МОДЕЛ ИНВЕСТИРАЊА У ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ КАО ЕЛЕМЕНТ РАЗВОЈНОГ ПРОГРАМА

Др Зорица Васиљевић¹, ванредни професор, e-mail: vazor@agrifaculty.bg.ac.yu,

Др Зорица Средојевић¹, доцент, e-mail: zokas@agrifaculty.bg.ac.yu,

Мр Ферхат Ћејвановић²

¹ Пољопривредни факултет, Београд – Земун,

² Влада Брчко Дистрикта БиХ, Брчко, БиХ, e-mail: poljopom@teol.net

Апстракт: Инвестиције представљају основни извор и средство за стварање и повећање националног богатства сваке земље, за несметано одвијање процеса репродукције као и за реализацију развојних циљева. Структурно прилагођавање привреде, појединих привредних грана и привредних субјеката, поред других релевантних фактора, у значајној мери зависи и од адекватног обима и структуре расположивог инвестиционог капитала.

Аграрна привреда земаља у транзицији суочава се са проблемом недостатка капитала за потребе инвестиционих улагања и структурно прилагођавање захтевима који се намећу као императив током припреме ових земаља за европске интеграције. У ситуацији када је расположив капитал за инвестициона улагања оскудан, а потребе за њим значајне, веома је важно правилно усмерити постојећа средства у оне намене и пројекте у којима ће се постићи највећа економска ефективност улагања. С обзиром на уситњеност земљишног поседа како у Србији тако и у земљама у окружењу, као једна од приоритетних инвестиционих намена се намеће и потреба улагања у куповину земљишта. У овом раду је приказан микроекономски модел инвестирања капитала у пољопривредно земљиште као један од могућих методолошких прилаза адекватном и правилном доношењу одлука о инвестирању у куповину пољопривредног земљишта.

Кључне речи: инвестиције, пољопривреда, куповина и закуп земљишта, економски модел.

MODEL OF INVESTMENTS INTO AGRICULTURAL LAND AS AN ELEMENT OF DEVELOPMENT PROGRAM

Zorica Vasiljević¹, Ph.D.,

Zorica Sredojević¹, Ph.D.,

Ferhat Čejvanović², M. Sc.

¹ Faculty of Agriculture, Belgrade – Zemun Serbia and Montenegro

² Government of Brčko District of Bosnia and Herzegovina, Brčko, Bosnia and Herzegovina

Abstract. Investments represent basic source and mean for creation and increase of national wealth in each country, then for undisturbed development of reproduction process as well as for implementation of development goals. Structural adjustment of economy, particular economic branches and economic subjects, beside other relevant factors, to a great extent depend upon adequate size and structure of available investment capital.

Agrarian economy of transition countries is facing with the capital lack problem for investment needs as well as structural adjustment toward requirements necessary as an imperative during preparation period for European integrations. In the situation when available investment capital is lacking, while the needs for the capital are significant, it is very important to direct properly existing financial resources into those purposes and projects where it could be achieved the highest investment economic effectiveness. Having in mind segmentation of land property both in Serbia and in surrounding countries, a need for investments into the land purchase appears as one of priority investment purposes. In this paper it is presented the microeconomic model of capital investments into agricultural land as one of possible methodological approaches in adequate and correct decisionmaking process on investments into agricultural land purchase.

Key words: investments, agriculture, land purchase and rent, model.

ОДРЖИВИ РАЗВОЈ ЛОВНЕ ПРИВРЕДЕ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мр Раде Јовановић ¹,

¹ Београдска пословна школа, Београд

Абстракт: У раду се полази да наша земља располаже значајним компаративним природним и еколошким условима за развој ловне привреде, посебно у брдско планинским подручјима. Ова привредна грана пружа значајне могућности да се упоредо са унапређивањем технологије узгоја различитих врста дивљачи примењује метод одрживог развоја и заштите природне средине. У овом погледу пружају се трајне основе и могућности интензивног раста производње у ловној привреди.

Наша ловишта убрајају се у најпознатије у Европи посебно ловишта крупне дивљачи (јелен, јелен копитар, муфлон, дивокоза, дивље свиње и др.). Ова привредна грана истовремено подстиче и развој туризма на спортско рекреативним основама.

Наведене и друге економске и еколошке карактеристике пружају профитабилне извозне могућности наше земље.

Кључне речи: одржива ловна привреда, квалитет дивљачи, извоз, заштита животне средине

CONSTANT DEVELOPMENT OF HUNTING ECONOMY (SHOOTING SPORT) AND PROTECTION OF LIFE ENVIRONMENT

Rade Jovanovic ¹, M.Sc.

¹ Belgrade business school, Belgrade

Abstract. In this essay is considered that our country is rich in important comparative natural and ecologic conditions for hunting economy development, especially in regions of hills and mountains. This economy sector provides method of constant development and protections of life environment parallel with technology of grow development of different kinds of venison (wild animals). This provides permanent possibility and base for intensive increase of production in hunting economy.

Our hunting-ground is one of the most popular in Europe, especially for large animals (deer, hoofed deer, alpine goat, wild pig etc.).

This economy sector also provides development of sport and recreation base of tourism. This and some other economic and ecologic characteristics provides profitable export possibility of our country.

ПРАВНИ ОКВИРИ ПОЛИТИКЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ОРГАНСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Др Драгољуб Тодић¹

¹ Геоекономски факултет, Мегатренд – Универзитет примењених наука, Београд

Абстракт: Елементи политике Европске уније у области органске пољопривреде и животне средине одређени су преплитањем заједничких циљева и инструмената политике ове организације у ове две области, односно утицајима који проблеми животне средине имају на органску пољопривреду и обрнуто. Различити су извори права и други документи који су релевантни, или могу бити релевантни (у зависности од дефинисане методологије) за разумевање основних интенција и могућих утицаја. Вероватно највећи општи значај имају Стратегија Европске Уније за одрживи развој (2001), Стратегија о интеграцији животне средине и одрживог развоја у заједничку пољопривредну политику (1999), Шести акциони програм у области животне средине (2002), итд. Међу различитим изворима права којима се регулишу одређена конкретнија питања у области животне средине тешко је пронаћи оне који не могу бити значајни за област органске пољопривреде. Ипак, нарочит значај имају они извори права који регулишу заштиту биодиверзитета, коришћење генетички модификованих микроорганизама, испуштање и прекогранично кретање генетички модификованих организама, одређена питања везана за храну, заштиту земљишта, заштиту шума, управљање водама, управљање отпадом, управљање хемикалијама, атмосферско загађење, итд. Усвајањем Правила Савета (ЕЕЦ) Но 2092/1991 о органској производњи пољопривредних производа и означавању пољопривредних производа и намирница, односно изменама и допунама овог правила које су касније уследиле (1995, 1999, 2003, 2004) Европска унија је установила правне оквири политике у области органске пољопривреде. Поред овога и бројни други извори права непосредно су примењиви на област органске пољопривреде. Посебно место припада Правилу Савета (ЕЦ) Но 870/2004 о установљавању програма Заједнице о очувању, карактеризацији, прикупљању и коришћењу генетичких ресурса у пољопривреди. Европским акционим планом за органску храну и пољопривреду (2004) дефинисано је да су основни правци активности у овој области усмерени на три колосека: јачање свести потрошача, односно развој тржишта органске хране путем унапређивања информисања; подстицање држава чланица на примену мера руралног развоја, односно јачање јавне подршке за подизање ниова ефикасности органске пољопривреде и јачање стандарда Заједнице у области органске пољопривреде, увоза и инспекције. У свакој од ових области дефинисани су правци активности и приоритети ЕУ (укупно 21).

Кључне речи: органска пољопривреда, животна средина, Европска унија, одрживи развој;

LAGAL FRAMEWORK OF THE EU ORGANIC FARMING AND ENVIRONMENTAL POLICY

Dragoljub Todić¹, PhD,

¹ Graduate School of Geo-economics Megatrend–University of applied sciences, Belgrade

Abstract. There are several common elements of the EU policy in the field of organic farming and environmental protection. Some of them stem from joint aims and instruments and some of them are formally established. Basically speaking, the main common elements are determined by the impacts which organic farming has on environment and environmental measures on conditions for organic farming. The most important policy instruments and source of law of the EU contains provisions which illustrate various relationships between organic farming and environmental protection: European Action Plan for Organic Food and Farming, the Sixth Community Environment Action Plan, the European Union Strategy for Sustainable Development, Strategy for soil protection, European Union forest strategy, Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs. Besides that, it has to be mentioned several source of law relating to the water management, waste management, chemical products and fertilizer, atmospheric pollution, and particularly protection of biodiversity. European Action Plan for Organic Food and Farming defined three groups of measures: developing the market by informing consumers, making public support more effective and improving and reinforcing Community standards.

Kay words: organic farming, environment, EU, sustainable development;

ЗЕМЉИШНИ ИНДИКАТОРИ У ОДРЖИВОЈ ПОЉОПРИВРЕДНОЈ ПРОИЗВОДЊИ

Др Бошко Гајић¹, в. ред. проф., e-mail: bonna@agrifaculty.bg.ac.yu
Др Зорица Средојевић¹, доцент,
Др Горан Дугалић²,

¹ Пољопривредни факултет Београд

² Агрономски факултет, Чачак

Абстракт: Земљиште је необновљиви природни ресурс који омогућава гајење биљака за исхрану људи и индустријску прераду. Стога је његова продуктивност у нашој земљи, а и у многим другим развијенијим земљама света, важан фактор економије. Осим тога оно има много ширу глобалну функцију. Земљиште делује као филтер који пречишћава воду и ваздух. Оно размењује гасове са атмосфером и тако утиче на глобалну климу. Земљиште је важан медијум у којем се депонују и разграђују различити отпади. Због тога што игра кључну улогу у светском здрављу, економији и стабилности животне средине, морамо га чувати и користити на одрживи начин. Пољопривредни земљишни ресурси су код нас и у свету ограничени и неравномерно распоређени. Поред тога, све већи демографски притисак додатно захтева очување постојећих земљишних ресурса. Зато је потребно одредити индикаторе за оцену одрживог коришћења земљишта за различите људске активности. Индикатори су одређени на националном нивоу и интернационално су прихватљиви. При избору индикатора водило се рачуна да они треба да дају одговор у разумном временском периоду, вероватно мањем од 3 године.

Кључне речи: одржива пољопривредна производња, земљишни екосистем, земљишни индикатори

SOIL INDICATORS IN SUSTAINABLE AGRICULTURE PRODUCTION

Boško Gajić¹ Ph.D.,
Zorica Sredojević¹, Ph.D.,
Goran Dugalić², Ph.D.

¹ Faculty of Agriculture, Nemanjina 6, 11080 Belgrade, Serbia and Montenegro

² The Faculty of Agronomy, Čačak, Serbia and Montenegro

Abstract. The purpose of this paper is to present and discuss soil physical, chemical and biological indicators at the national level, as well as the progress made in their use for sustainable development assessment. The population pressure adds to the need to protect the existing soil resources. There is therefore a need for developing soil indicators in order to measure the sustainability of land use and management for different human activities. Efforts are made towards a better understanding of the factors that may affect the soil resource, and these factors are then translated into indicators. Only an integrated approach combining several relevant indicators can give answers to the complex questions of soil quality and sustainable soil use.

Key words: Physical, chemical and biological indicators, sustainable agriculture production, soil ecosystem

О АГРОЕКОЛОШКИМ ПРОБЛЕМИМА АГРОБИЗНИСА

Мр Зоран Симоновић ¹,

¹ Институт за економику пољопривреде – Београд, е-mail: iepbgdyu@eunet.yu

Абстракт: У савременим условима развој пољопривредне производње остварен је углавном на штету животне средине. Традиционална пољопривреда (натурално газдинство и сељачки начин коришћења биљака и животиња) већ је оставио у наслеђе нарушену природу а тиме и животну средину (ерозија, неплодно земљиште и друго). Модерна пољопривреда која би користила техничко – технолошка достигнућа могла би да нанесе још веће и непроцењиве штете. Не сме се дозволити да развој и успон пољопривредне производње угрозе животну средину и тиме направе еколошке проблеме са несагледивим последицама. У садашњим условима, аграрна политика треба да поведе посебно рачуна о агроеколошком проблему агробизниса. Главни задатак модерне пољопривредне производње и прехранбене индустрије није само производња више хране по нижим ценама већ и да са својим радом допринесе заштити и унапређењу животне средине. Производња тзв. здраве хране управо подразумева примену еколошки исправне технологије. Али она подразумева првенствено и да ће се променити профил менаџера у агробизнису. То треба да буду модерни еко менаџери. Основни задатак тих еко менаџера био би да управљају контролом примене еколошких принципа у пољопривредној производњи. У савременим условима пословања пољопривредних предузећа није више битан само ефекат пословања који се реализује на тржишту, већ и степен прихватања еколошки принципа. Управо примена тих принципа би имала превентивни карактер у заштити животне средине. Заправо скупље је отклањати штетне последице изазване непоштовањем еколошких принципа у пословању но држати се исправних еколошких принципа.

Кључне речи: агроеколошки проблеми, агробизнис, пољопривредна производња, здрава храна, еко менаџери, еколошки принципи заштите животне средине.

REGARDING AGROECOLOGICAL AGRIBUSINESS ISSUES

Zoran Simonović ¹, M.Sc

¹ Institute of Agricultural Economics – Belgrade

Abstract. According to actual conditions agricultural production development was achieved by harming the environment. The traditional agricultural methods (the natural farms, and plants and animals using in a rural manner) was bequeath us the ruined environment (erosion, barren fields etc). Modern agriculture which based on technical – technological accomplishments could harms it even more and immeasurable. We couldn't let that development and prosperity of agricultural production does more harm and endanger the environment which could lead to ecological problems with immeasurable consequences. The Agrarian policy should takes into considerations agribusiness agroecological issues in conditions like these.

The major goal of a modern agricultural productions and food industry isn't only to produce more food with lowest possible prices but to contribute the environment protection and prosperity by their activities. Production of "Eco food" was presumed by using of proper ecological technology. Normally, the profile of agribusiness managers should be changed in the first place. They should be the modern type of eco – managers. Their primary task should be to manage the control of applying eco principles with agricultural production. According to the modern agricultural enterprises business managing, beside the market realization as the business component, we should take into consideration the applying of eco principles level as well. Its applying should be considered as preventive measures in the environment protection. The point is that's much more expensive to overhaul harming consequences provoked by ignoring of the modern agricultural eco principles than stick with them.

Key words: agroecological issues, agribusiness, agricultural productions, eco food, eco managers, the environment protection eco principles.

УТИЦАЈ ВЛАСНИЧКЕ СТРУКТУРЕ НА ЕФИКАСНОСТ ПРЕДУЗЕЋА ЗА ГАЈЕЊЕ И ПРЕРАДУ ЛЕКОВИТОГ И АРОМАТИЧНОГ БИЉА

Др Владан Павловић¹, доцент, е-mail: vpavlovic@megatrend-edu.net,

Др Славица Костић Николић¹, доцент, е-mail: skostic@megatrend-edu.net

¹ Мегатренд универзитет примењених наука, Београд

Абстракт: Значај лековитог и ароматичног биља у фармацеутској и другим индустријама постаје осамдесетих година прошлог века све већи код нас и на светском тржишту. У Србији и Црној Гори су природни услови веома повољни за узгој лековитог и ароматичног биља. Међутим, производња и економски ефекти везани за производњу, прераду и пласирање лековитог и ароматичног биља су далеко испод потенцијалних могућности. Производња лековитог и ароматичног биља праћена је многим тешкоћама. Извршена приватизација није дала очекиване резултате. Шта више, производња, прерада и извоз лековитог биља далеко су испод нивоа с краја осамдесетих година. С тога је потребно преиспитати моделе којима су ова предузећа приватизована и сугерисати модел приватизације и својинску структуру који могу дати задовољавајуће резултате.

Кључне речи: ароматично и лековито биље, предузеће, ефикасност, својинска структура, транзиција, приватизација

THE INFLUENCE OF THE OWNERSHIP STRUCTURE ON AN ENTERPRISE'S EFFICIENCY REGARDING THE PRODUCTION OF MEDICAL AND AROMATIC HERBS

Vladan Pavlović¹, Ph.D.,

Slavica Kostić Nikolić¹, Ph.D.

¹ Megatrend University of Applied Sciences, Belgrade

Abstract. The importance of medical and aromatic herbs in the pharmaceuticals industry and other industries increased in this country and in the world market during the 1980's. In Serbia and Montenegro, there are appropriate natural conditions for growing medical and aromatic herbs. However, the production and production-related economic effects, as well as those related to medical and aromatic herbs processing and their placement are far from being even close to potential possibilities. The production of medical and aromatic herbs has been accompanied by a plethora of hurdles. The privatization that has taken place has not reflected expected results. Moreover, the production, processing and export of medical herbs are far from the level achieved at the end of the 1980's. Therefore, it is necessary that the privatization models utilized in the privatization of these enterprises should be reviewed. It is also necessary that a privatization model and ownership structure should be proposed in order to accomplish satisfying results.

Key words: aromatic and medical herbs, enterprise, efficiency, ownership structure, transition, privatization

МАЛИНА И ШЉИВА - НАЦИОНАЛНИ БРЕНД

Проф. др Божидар Михајловић¹

¹ „Мегатренд“, Факултет за пословне студије Пожаревац

Абстракт: У стратегији развоја Републике Србије, ова два производа имају највише услова да постану национални производ, као препознатљива робна марка. Наиме, климатски и педолошки услови погодују развоју ових култура и то баш на оним земљиштима којих има довољно (песковита, изложена сунцу, одговарајућа надморска висина...) и таква где се не могу успешно гајити друге агрокултуре.

Досадашња производња малине у количини од 80-90 хиљада тона годишње, задовољава 1/3 светских потреба које се крећу око 220-240 хиљада тона. Исто тако, наша продукција шљиве износи око 500 хиљада тона, а то је количина која задовољава не само домаће потребе, већ преостају велике количине за извоз.

Квалитативна структура понуде ових производа на европском и светском тржишту иде махом кроз ниже фазе прераде, тако да и остварени профит представља величину примерену степену финализације. У иностраној понуди малине и шљиве нижег степена финализације, утиче и лоша организованост произвођача, с једне стране и атомизирана понуда коју таква организација рада прати. Индивидуални наступ на иностраном тржишту осуђен је на неуспех у смислу остваривања веће зараде. Често се догађа да произвођачи сами себи конкуришу, па се зато указује као неопходност, формирање организоване производње и понуде где би напр. одговарајућа врста кластера или слична форма организације, могла многа питања да разреши. То би значајно помогло произвођачима у заштити својих интереса с једне стране, и потрошачима са аспекта квалитета, односно држави да може да убере одговарајуће приходе и повратно, обезбеди финансирање ове врсте производње. На тај начин држава би била активни партнер, а трипартитни однос (произвођач-потрошач-инострана понуда- систем) могли би битно да учврсте одредење за производњу ових врло важних еколошких производа, као развојне компоненте.

С друге, пак, стране, значајно је напоменути и медицински аспект употребе наведених производа. Овде малина има предност, јер је утврђено да малина делује као превентива против злоћудних тумора, али и као фактор стварања црвених крвних зрнаца у важном аспекту борбе против тих оболења. Дејство елагинске киселине, која је садржана у бобицама малине, елиминише слободне радикале који уништавају човеков организам, и омогућује ревитализацију организма у количини од 130 грама дневне дозе. То су потврдила истраживања на Институту за онкологију у Београду, са својим тимом.

RASPBERRY AND PLUM –THE NATIONAL BRAND

Božidar Mihajlović¹, Ph.D.

¹ „Megatrend“, Fakultet za poslovne studije, Požarevac

Abstract. In Serbia and Montenegro has very valuable most important and export raspberry and plums, and has essence influential on the realized balance of payment of our country. Export is accelerator of the raspberry and plum production, and present imperative of future development. For this purpose raspberry and plum production and processing must be developed and modernized, following the demands, quality and standards in the world market at the same time. The existing assortment for these products is poor (IQF – frozen original, usually classic packages); on the other hand, its improvement is in progress.

Key words: Raspberry, Plum, products, assortment of products, export, marketing, promotion, innovations, new products.

МОГУЋНОСТ РАЗВОЈА ОРГАНСКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ У СРБИЈИ

Др Славица Костић-Николић¹, доцент, е-mail: skostic@megatrend-edu.net,

¹ Пословна школа Мегатренд-Београд

Резиме: У раду се анализира могући развоја органске пољопривреде у Србији. Указује се на значај усвајања законске регулативе, организованог откупа, развоја тржишта за производе органске пољопривреде и постизања боље конкурентности производа, као и смањења употребе вештачког ђубрива и пестицида.

Кључне речи: органска пољопривреда, здрава (органска) храна, биолошка разноликост, развој руралних подручја

DEVELOPMENT POSSIBILITIES OF ORGANIC AGRICULTURAL IN SERBIA

Slavica Kostić-Nikolić¹, Ph.D.

¹ Megatrend business School-Belgrade

Abstract. This article is analyzing the possible development of organic agricultural in Serbia. It is pointing on importance of legislation pass, organized purchase, organic goods market developing, achieving better competitiveness of the goods and also a reduction in usage of artificial fertilizers and pesticides.

Key words: organic agricultural, health (organic) food, biological diversification, developing of rural regions

САТЕЛИТСКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ЕВРОПСКОГ КОНЦЕПТА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ

Проф. др Милан Божовић ¹, e-mail: mbozovic@afrodita.rcub.bg.ac.yu

¹ ПМФ-Универзитет у Приштини

Абстракт: Развој нових космичких технологија омогућио је снимање електромагнетног спектра, не само за потребе космичких истраживања, него и за потребе истраживања планете Земље.

Сателитска истраживања регионалне геолошке структуре, хидролошког циклуса, хидрогеохемијских, биогеохемијских и климатских процеса све више се уклапају у глобални мониторинг читаве планете.

Сателитска осматрања и праћења одређених појава треба да представљају важан и неопходан сегмент у плановима одрживог развоја и процесима рационалног управљања природним ресурсима.

Планирање и оптимално коришћење простора битан је фактор развоја сваке земље и сваке заједнице при чему даљинска детекција и даљинско управљање процесима не само да имају веома важну улогу, него и велику оправданост како са еколошког, тако и са економског аспекта.

Подаци добијени сателитским осматрањем и снимањем постали су неопходни у геологији, пољопривреди, шумарству, водопривреди, океанографији, екологији, метеорологији и др. сегментима развоја цивилизације. Мултидисциплинарна и функционална обрада и примјена података добијених сателитским скенирањем, представља добру основу за планирање простора у еколошки рационалном и економски оправданом моделу развоја ширих заједница.

Кључне речи: планета, сателит, пољопривреда, земљиште, вода, наводњавање, одрживи развој, економија, екологија.

SATELLITE TECHNOLOGIES IN FUNCTION OF EUROPEAN CONCEPT OF SUITABLE DEVELOPMENT IN AGRICULTURE

Milan Božović ¹, Ph.D.

¹ PMF-Universität u Priština

Abstract. Development of modern cosmical technology made it possible to record electromagnetic spectrum, not only for cosmical research, but also for Earth research needs.

Satellite research of regional geological structure, hydro geological cycle, hydro geochemical, biogeochemical and climate processes increasingly take part in global monitoring of the whole planet.

Satellite observing and certain issue noting should play an important and necessary role in plans of development and rational natural resources management process.

Planning and optimal usage of space is an important factor of each country and each society, where remote detection and management have not only a very important part, but also rationality of ecological and financial aspect.

The data obtained from satellite observing and recording, have become essential in geography, agriculture, forestry, waterpower engineering, oceanography, ecology and other segments of human civilization. Multidisciplinary and functional processing and satellite scanning data make a good start for planning the space in ecologically and economically rational model of developing new societies.

Key words: planet, satellite, agriculture, terrain, water, irrigation, suitable development, environment

Белешке / Notes

Тираж: 400 примерака

Штампа: ГРАФ Ваљево